

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายวิรุพท์ แสงเทียน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๕

เรื่องพิจารณาที่ ๗/๒๕๖๕

วันที่ ๒๐ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง { ศาลอุทธรณ์ ผู้ร้อง
- ผู้ถูกร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอและเอกสารประกอบแล้ว เห็นว่า คดีเป็น ปัญหาข้อกฎหมายและมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงไม่ทำการไต่สวน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ที่ผู้ยื่นคำขออ้างว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญด้วยนั้น เมื่อมาตรา ๕ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บททั่วไป วางหลัก ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้ มิได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ หรือไม่

ความเห็น

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชน ชาวไทย มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมาย ที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่า

โทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่จะทำความผิดมิได้” วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใด ได้ทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” วรรคสาม บัญญัติว่า “การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี” วรรคสี่ บัญญัติว่า “ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้” และวรรคห้า บัญญัติว่า “คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกัน จนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

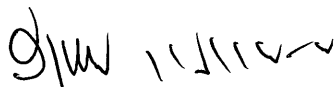
พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง (๑) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ (๒) ถูกคุมขังในระหว่าง การพิจารณาคดี และ (๓) ปราบกฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้อง ในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้ เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด”

เห็นว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มีเหตุผลในการประกาศใช้เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๔๖ บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับ ค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำ ความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด โดยบัญญัติหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาไว้ในหมวด ๕ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑ โดยมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง ... (๒) ถูกคุมขังใน ระหว่างการพิจารณาคดี และ ...” ข้อโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอที่ว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่นำการถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดีมาเป็นเกณฑ์ ในการพิจารณาอนุมัติค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา เป็นการสร้างบรรทัดฐานให้จำเลยที่ ต้องการรับสิทธิดังกล่าวต้องสละสิทธิการขอลปล่อยชั่วคราวและถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี สร้างภาวะ

เกินสมควรแก่ประชาชน และเป็นข้อจำกัดในการอำนวยความสะดวก เห็นว่า การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำความผิด รัฐจะต้องปฏิบัติเสมือนเป็นผู้บริสุทธิ์ การควบคุมหรือคุมขังต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น หรือห้ามมิให้มีการบังคับบุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง รวมถึงการได้รับสิทธิในการร้องขอปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาเป็นหลัก ส่วนการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นเพียงข้อยกเว้น แม้การไม่อนุญาตให้ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราวจะเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่รัฐเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาอยู่ภายใต้อำนาจรัฐเพื่อให้การดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานหรือการพิจารณาคดีของศาลสามารถดำเนินการไปได้โดยมีประสิทธิภาพและเป็นไปโดยเรียบร้อย แต่มาตรการดังกล่าวอาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิการปล่อยชั่วคราวจึงเป็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่บุคคลทุกคนพึงได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีการพิสูจน์ในศาล ดังนั้น เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นบุคคลผู้บริสุทธิ์ไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราวและต้องสูญเสียอิสรภาพด้วยเหตุที่ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาเพียงใด ย่อมส่งผลให้ได้รับความทุกข์ทรมานต้องตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายไม่แตกต่างจากนักโทษเด็ดขาดในคดีอาญา อีกทั้งยังได้รับผลกระทบต่อความสามารถในการต่อสู้คดี การติดต่อกันหาพยานหลักฐานเพื่อต่อสู้คดีหรือพิสูจน์ความบริสุทธิ์เป็นไปด้วยความยากลำบากหรืออาจกระทำไม่ได้เมื่อเทียบกับกรณีของบุคคลที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว ทำให้บุคคลผู้บริสุทธิ์ดังกล่าวเสื่อมเสียชื่อเสียงถูกตีตราทางสังคมไว้ก่อนว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดจริง และทำให้สูญเสียโอกาสที่จะประกอบอาชีพได้ตามปกติอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อฐานะทางเศรษฐกิจและชีวิตครอบครัว สภาพการณ์ดังกล่าวเป็นการทำให้บุคคลผู้บริสุทธิ์ได้รับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างจากผู้กระทำความผิดเสมือนได้ถูกลงโทษโดยกระบวนการยุติธรรมแล้วก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาล จึงมีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ขึ้น เพื่อให้มีการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาเฉพาะผู้ที่ต้องสูญเสียอิสรภาพของตนด้วยเหตุที่ไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว และถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลหรือต้องรับโทษตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ซึ่งต่อมาภายหลังปรากฏมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำของบุคคลนั้นไม่เป็นความผิด เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการถูกคุมขังโดยกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด เมื่อจำเลยซึ่งเป็นบุคคลผู้บริสุทธิ์สูญเสียอิสรภาพจากการถูกคุมขังทั้งที่มีได้มีความผิด รัฐจึงเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และเพื่อให้รัฐมีความระมัดระวังในการดำเนินคดีอาญาและรับผิดชอบต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหาย

จากการกระทำของรัฐ เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหาย โดยการบัญญัติกฎหมาย เพื่อเยียวยาความเสียหายในลักษณะดังกล่าว รัฐต้องคำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ ประกอบด้วย ดังนั้น พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ที่กำหนดให้เฉพาะจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเป็นการบัญญัติกฎหมายที่มุ่งเยียวยาความเสียหายให้แก่บุคคล ผู้บริสุทธิ์ จึงสอดคล้องกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีการพิสูจน์ ในศาล อันเป็นมาตรการที่จำเป็นต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้มีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยา หรือช่วยเหลือจากรัฐกรณีที่บุคคลถูกคุมขังโดยไม่ได้กระทำความผิด มิได้มุ่งหมายให้จำเลยต้องสละสิทธิ ในการปล่อยชั่วคราวหรือถูกคุมขัง ไม่เป็นการสร้างภาระเกินสมควร หรือเป็นการจำกัดสิทธิในการได้รับการ อำนวยความยุติธรรม ย่อมไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙

(นายวิรุฬห์ แสงเทียน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ